

Participatie &

Omgevings- kwaliteit

Erop uit! De kracht van burgerparticipatie bij het streven naar kwaliteit

Het duurt nog jaren tot we echt onder de Omgevingswet zullen werken. De contouren zijn gelukkig al helder genoeg om te experimenteren met een aantal nieuwe onderdelen. Eén daarvan is de ruimte die burgers en ondernemers krijgen om bij te dragen aan omgevingskwaliteit. Dit wordt kortweg aangeduid als burgerparticipatie. Het gaat natuurlijk om een enorme variatie aan manieren om het maatschappelijke belang effectief in beeld te krijgen en de energie die eruit vrij komt te mobiliseren.

Context

Ruimtelijke ordening veranderde eind twintigste eeuw in een groot, complex apparaat van regels en procedures. Wie zich aan de regels en afspraken hield, had maar weinig contact met anderen. Bij wat grotere opgaven kreeg men te maken met hoogst gespecialiseerde partijen – juristen, (steden) bouwkundigen, vastgoedontwikkelaars en de onafhankelijke toetsorganisaties, die

alle en ieder voor zich hun oordeel over het plan konden geven. Onder de Omgevingswet staan niet de regels, maar maatschappelijke meerwaarden centraal. Kennis van en inlevingsvermogen in de belangen van anderen, is daarmee belangrijk kapitaal. Alle betrokkenen zullen bij hun initiatieven meer dan ooit naar buiten gericht moeten zijn.

Participatie

	Bepalen	Formuleren	Inspraak	Meedenken	Voorlichten	Mededelen	Wettelijk openbaarheid
Invloed burger	+	+	+	+	o	-	-
Intensiteit voor overheid	o	+	+	+	+	o	o
Risico c.q.	+	+	o	o	o	+	+
	Gemeente laat de verantwoordelijkheid zoveel als mogelijk los en laat de omgevingskwaliteit volledig aan de samenleving.	Gemeentebestuur bepaalt de agenda, maar via participatie wordt beleid en uitvoering ervan in grote mate door burgers en ondernemers bepaald.	Men wordt formele inspraak gegund op (essentiële) onderdelen, inclusief beroeps- en bezwarenprocedure.	Burgers en ondernemers worden actief op de hoogte gesteld. Hun ideeën en ambities krijgen eventueel vorm, maar zijn niet doorslaggevend.	Gericht op de hoogte brengen van (onderdelen van) de samenleving met een op maat gesneden verhaal. Dit vereist enige kennis van de doelgroep en hun belangen.	Publiceren wat de plannen of ambities zijn, nadat deze zijn gevormd. Dit is al gericht en laat zich niet alleen door wettelijke verplichtingen leiden. Tegelijkertijd kan het leiden door intern gestuurde willekeur en tunnelvisie.	De meest passieve vorm van contact is door alleen te communiceren wat met en hoe dat moet. Dit is belangrijk, maar onvoldoende om maatschappelijke energie te ontdekken en tot bloei te laten leiden.

“HET MAKEN VAN EEN OMGEVINGSVISIE & EEN OMGEVINGSPLAN IS EEN ZAAK VAN COCREATIE: SAMEN NADENKEN OVER WAT JE WILT & WAT JE ZOU KUNNEN WILLEN”

Participatie in de Omgevingswet

In de Omgevingswet wordt onder een participatieve aanpak verstaan: 'het in een vroegtijdig stadium betrekken van belanghebbenden (burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen) bij het proces van de besluitvorming over een project of activiteit'. De wet bevat specifieke regels voor participatie bij het projectbesluit en de omgevingsvergunning. Ze zijn helder uiteengezet in het infoblad **Participatie in de Omgevingswet - Wat regelt de wet?** van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu.

De verantwoordelijkheid voor participatie is bij vrijwel alle instrumentaria uit de omgevingswet (omgevingsvisie, projectbesluit, omgevingsplan) bij het bevoegd gezag gelegd. Dat wil zeggen dat deze aangeeft hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen zijn betrokken bij de voorbereiding en wat de resultaten daarvan zijn. Alleen bij de omgevingsvergunning ligt de verantwoordelijkheid bij de aanvrager. Uiteraard

wordt de in het participatietraject verkregen informatie door de vergunningverlener betrokken bij de integrale belangenafweging. Participatie is dus nadrukkelijk niet het over de schutting gooien van gemeentelijke taken naar de samenleving. Het voorziet in verrijking van de informatie die bij besluitvorming wordt betrokken. De gemeenteraad heeft hierbij dus de taak om ook de kwaliteit van participatieproces en uitkomsten te beoordelen. Het is belangrijk daarbij niet alleen iedere keer op zich te beoordelen, maar ook over langere termijn de kwaliteit en impact van participatie langs een van tevoren opgesteld kader te leggen. De bovenstaande regels zijn echter nauw van aard, en uiteindelijk gericht op het formele ordeningsstelsel. Het staat uiteindelijk los van de benodigde cultuuromslag in het gemeentehuis. Participatieve processen zijn geen procedureel vinkje, maar moeten permanent onderdeel van beleid- en besluitvorming gaan worden.

Inspiraties van opbrengsten

Omgevingsvisie Gennepe

Hoge opkomst en inspirerende dialoog tijdens de start van de Omgevingsvisie. Dankzij een goede voorbereiding, een inspirerende inleiding en een interactieve sessie. www.gennepe.nl/bestuur-organisatie/omgevingswet

Kernkwaliteiten Bronckhorst

Om ten behoeve van de Omgevingsvisie meer inzicht te krijgen in de kernkwaliteiten van de gemeente Bronckhorst, is in een aantal sessies met de bevolking gesproken over hun woon- en werkomgeving en welke opgaven daar spelen.
Meer weten? Neem contact op met Christel Steentjes

Beeldbepalende panden in Heumen

Burgers worden stap voor stap meegenomen in een proces om de kwaliteiten van een aantal beeldbepalende panden in het omgevingsplan op te nemen.
Meer weten? Neem contact op met Simon van den Bergh

Aanwijzing beschermd gezicht in Zevenaar

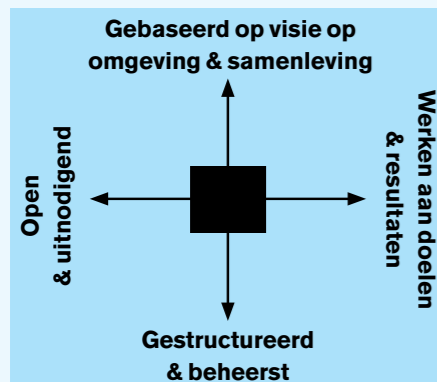
Bewoners en eigenaars van twee gebieden in de gemeente worden actief en met belangrijke inbreng begeleid in de keuze om tot een van gemeentewege beschermd gezicht te komen. In één geval kiest de raad daarvoor in het andere niet – tot tevredenheid van ruime meerderheden in beide gebieden.
Meer weten? Neem contact op met Werner Weijkamp

Effectief optreden – omgevingsvisie & -plan

Een omgevingsplan op kwaliteit is in de eerste plaats voor en door mensen en hun wensen, of dat nu om individuen of groepen gaat. Het is natuurlijk onmogelijk om altijd aan alle belangen tegemoet te komen. De blik op de buitenwereld begint daarom voor de gemeente al bij het opstellen van de Omgevingsvisie. Daarin worden immers al de eerste prioriteiten rondom kwaliteitsambities gesteld. Om die reden gaat aan een goede omgevingsvisie een grondige netwerkanalyse vooraf. Wie zijn de organisaties en mensen die hier belangen hebben? Namens wie voeren zij het woord? Zijn ze voldoende aangetakt bij de Omgevingsvisie? Wanneer we de Omgevingsvisie en –plannen als hardware zien, dan is het maatschappelijk middenveld de software. Goed inzicht in het omgevingsnetwerk verhoogt omgevingskwaliteit. Pas wanneer we weten met wie we te maken hebben, kunnen we bepalen welke benadering de juiste is.

Met deze laatste stap organiseren we ook de blik naar binnen. Is de eigen organisatie voldoende toegerust op de participatieve wereld? Staan de antennes uit en wordt informatie op de juiste wijze vertaald in effectieve actie?

Wegen naar de buitenwereld

Burgerparticipatie & professionele deskundigheid

Het is een al te gemakkelijk denkmodel om ervan uit te gaan dat participatie de lekenblik, of het enge burgerbelang vertegenwoordigt. Dan zouden burger en deskundigen tegenover elkaar staan, waarbij zelfs wel eens geopperd wordt dat deskundigen de rationele en onderbouwde blik vertegenwoordigen en burgers meer op het niveau van beleving en emotie – de onderbuik – zitten. Dat is niet het geval.

In de eerste plaats zijn veel burgers ook deskundig op één of ander terrein – hetzij beroepsmatig, hetzij vanuit oprechte interesse. Het is zinniger specifieke eigenschappen van deze groepen te benoemen en te zien waar deze groepen elkaar aanvullen of verrijken. Burgers weten maar al te goed hoe hun eigen omgeving gebruikt wordt, welke harde en zachte krachten de politieke besluitvorming beïnvloeden en hebben tezamen vaak een goed geheugen. Ervaringen uit het verleden weten zij goed op te lepelen.

Deskundigen kunnen vanuit hun expertise de nodige context bieden, weten verschijnselen te duiden en kunnen ogenschijnlijk zachte verschijnselen meet- en toetsbaar maken. Zij hebben misschien niet altijd veel ervaring ter plaatse, maar kunnen de ervaringen van elders inbrengen: als visie of als contramal. De kracht van participatieve processen zit hem dan natuurlijk ook in het combineren van beide vormen van kennis en ervaring. Dat geeft diepte aan vraagstukken en een steviger onderbouwing bij oplossingen.

“HIERBIJ HOORT EEN DISCUSSIE OVER DE VISIE OP DE VERANTWOORDELIJKHEDEN & DE ROL VAN DE LOKALE OVERHEID & DE SAMENLEVING”

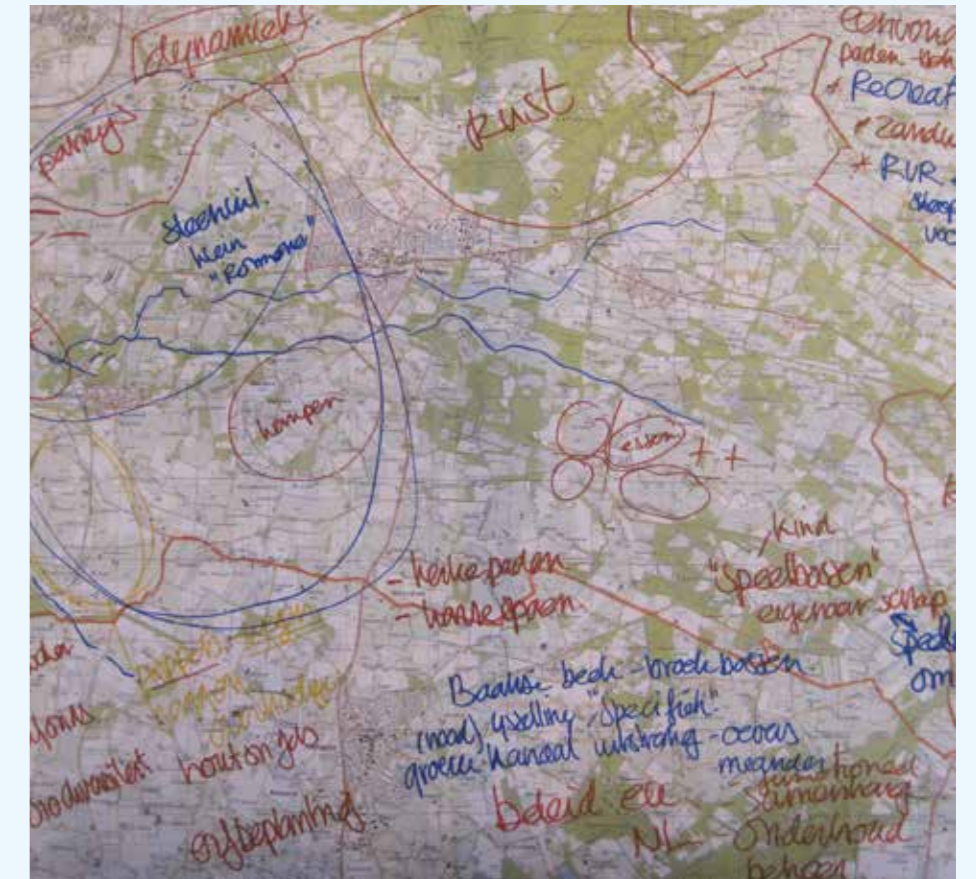
Zorgplicht

Iedere initiatiefnemer heeft zogenaamde **zorgplicht** onder de Omgevingswet. Er wordt vanuit gegaan dat het belang van omgevingskwaliteit voldoende wordt meegenomen in de planvorming. Initiatiefnemers moeten straks zorgen voor draagvlak in de buurt. Overheden faciliteren informatievoorziening met behulp van de Laan van de Leefomgeving. Daar wordt alle benodigde kennis digitaal ter beschikking gesteld. Of deze informatie in een concreet plan voldoende heeft bijgedragen aan omgevingskwaliteit, is uiteindelijk aan de gemeente. Eenvoudigweg informeren is dus niet voldoende. De samenleving vertrouwt erop dat hun 'omgevingsbelang' wordt bewaakt door de gemeente. Een actieve gemeente weet niet alleen welke grote initiatieven spelen, maar houdt voortdurend de vinger aan de pols over de grote lijn: ontwikkelt de kwaliteit van onze omgeving zich zoals we willen? De gemeente zal dus een uitstekend beeld moeten hebben van de plaatsen waar zorgplicht en maatschappelijke energie op gespannen voet met elkaar kunnen staan. Die informatie zal actief gehaald moeten worden.

Tips

Hoe je de bevolking betrekt :

- Bepaal van tevoren wat je wilt bereiken met participatie
- Neem de tijd om de juiste mensen en organisaties aan en belangen op tafel te krijgen
- Wek realistische verwachtingen en blijf ze herhalen
- Hanteer het bestuurlijke en democratische primaat. Betrek de gemeenteraad tijdig
- De waarde van een bijeenkomst in een zaaltje is niet te onderschatten
- Richt je specifiek op moeilijk benaderbare groepen als jeugd en ouderen
- Veranker participatie blijvend in regels over het werkproces
- Werk aan een culturele omslag in de organisatie: eerst de samenleving, dan de regels.

Colofon

Simon van den Bergh
[auteur]

Janos Boros
[redactie]

Zypendaalseweg 46
6814 CL Arnhem
026 442 17 42
info@geldersgenootschap.nl
www.geldersgenootschap.nl